

معرفی برگزیدگان جشنواره نوزدهم تئاتر مقاومت

آیین اختتامیه نوزدهمین جشنواره بین‌المللی تئاتر مقاومت دیروز با معرفی برگزیدگان بخش‌های مختلف این رویداد در حضور مسئولان سازمان بسیج مستضعفین و جمعی دیگر از مدیران استان خوزستان به میزبانی سالن همایش‌های سازمان منطقه آزاد اروند برگزار شد.

بر اساس آرای هیات داوران برگزیدگان بخش مسابقه

تئاتر صحنه‌ای به شرح زیر معرفی شدند:
طراحی لباس: الهام باقرزاده و احسان جانی برای «چند گرگ از مادرم ماه جان»، طراحی صحنه: ابوالفضل بوالغدر و بهنام رضاییان برای «هر هفت دقیقه»، بازیگری مرد: حسام خلیل‌نژادی برای «گاراژ»، بازیگری زن: ویدا موسوی برای «لجن‌خوار»، نمایشنامه‌نویسی: خسرو امیری برای «لجن‌خوار»، کارگردانی: پدram رحمانی

امیری، نویسنده نمایشنامه لجن‌خوار اهدا شد.

وقایع اتفاقیه رسانه‌را عمومی کرد

تفاوت اساسی بین امیر و سایر اندیشه‌ورزان دوره قاجار، برنامه جامع او درباره اصلاحات در ایران بود

بیستم دی‌ماه در تقویم رسمی کشور نامی ثبت شده که هر ایرانی آن را می‌شناسد و به آن افتخار می‌کند. میرزا تقی‌خان امیرکبیر از جمله شخصیت‌های تاریخی است که محدود به یک دوره نمی‌شود و اقداماتی را در طول حیات و صادرات خود انجام داده که ریشه تمام تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشور ایران ناگزیر به آنها برمی‌گردد. از همین‌روست که شناخت ایران معاصر بدون شناخت میرزا تقی‌خان کاری محال و عبث است، به‌خصوص این‌که امیرکبیر را باید به‌عنوان دردانه‌ای در میان مصلحان اجتماعی دوره قاجار بررسی کرد. به مناسبت سالگرد قتل میرزا تقی‌خان امیرکبیر با دکتر زهرا حاتمی، پژوهشگر تاریخ ایران به گفت‌وگو نشستیم تا بیش از پیش با این شخصیت بزرگ تاریخی آشنا شویم.

امیرحسین حسینی گروه فرهنگ و هنر

تقا با توجه به مواجهه ایران با فرهنگ جدید غرب چه تلاش‌هایی پیش از امیرکبیر برای آشتی دادن سنت و علوم جدید صورت گرفته بود؟

لازم می‌دانم این نکته را خدمت‌تان عرض کنم که نمی‌توان امیرکبیر و تلاش‌های اصلاح‌گرانه او را به‌تنهایی و بدون در نظر گرفتن پیشینه‌اش بررسی کرد. بسیاری از تحولاتی که نتیجه آشنایی ایران با اندیشه‌های جدید غیرایرانی است، در دهه‌های بعد از امیرکبیر و حتی پس از دوره قاجاری در حال وقوع بوده‌و نمی‌توان آنها را بدون توجه به جریان اصلاحات در دوره قاجاری تحلیل و تفسیر کرد.

امیرکبیر یکی از مجموعه اصلاح‌گرانی است که تلاش کردند تا در ابعاد مختلف اقداماتی بزرگ و تأثیرگذار را در اندیشه و عرصه اجتماعی انجام دهند. مانند دیگر شخصیت‌های اصلاح‌طلب این دوره، بخش‌هایی از ارزش‌ها و ضرورت‌های آنها توانست به عرصه ظهور و بروز برسد اما بخش دیگری از آنها در حافظه تاریخی ایرانیان و به‌ویژه در میان گروه کوچک روشنفکران باقی ماند.

این امر تا زمانی ادامه داشت که دولت مدرن

در دهه‌های بعد روی کار آمد و با تکیه بر همین پیشینه و میراثی که بر جای گذاشته شده بود و تلاش‌هایی که در عرصه عمل انجام شده بود، توانست اقدامات مهمی را به انجام برساند و رویاهایی را محقق کند که اندیشه‌گران اصلاح‌گر دوره قاجار با وجود تلاش‌های‌شان قادر به تحقق آنها نبودند.

در مورد آشنایی ایرانی‌ها با علوم جدید، فکر می‌کنم اگر بخواهیم در چارچوب قاجاریه باقی

بنابنیم، بهتر است به دوره عباس‌میرزا برگردیم. او در مواجهه با واقعیت‌های تلخی که بر ماتحمیل

می‌شود، ازجمله جنگ‌های ایران و روس، ناگزیر می‌شود درک کند که اساسا ما نیاز داریم یک درک

جدید از جهان و فراتر از آن، از علوم داشته باشیم.

علم برای عباس‌میرزا معنای جدیدی پیدامی‌کند که با درک سنتی و متصلب از علم ناکارآمد و فاقد امکان عملی برای پیشبرد اهداف و ترقی، معنایی

بسیار متفاوت دارد.

معمولا شاهد هستیم که تلاش‌های عباس‌میرزا در زمینه نظامی به وضوح دیده می‌شود. اودرواقع

به تشکیل یک ارتش مدرن اقدام و قشون ایران را از نو سازماندهی می‌کند. عباس‌میرزا به این نتیجه می‌رسد که ما به یک علم جدید جنگ

نیاز داریم. بنابراین، شما نمی‌توانید با شیوه‌های رزمی باستانی خود وارد نبردهای جدید شوید؛ همچنین، باید درک جدیدی از مسأله قشون و واژه جدیدتر ارتش داشته باشید و فراتر از آن، نیاز به حرفه‌ای شدن در امور نظامی داریم.

بنابراین، عباس‌میرزا به این نتیجه رسیده بود که جنگ یک علم است و ما به

سربازان حرفه‌ای و همچنین به جدیدترین و به‌روزترین

سلاح‌های آتشین نیاز داریم و باید سلسله مراتب فرماندهی

را تعیین کنیم. قشون ما باید از حالت یک نیروی موقتی که در

زمان جنگ تشکیل و سپس پراکنده می‌شود، به یک ارتش

دائمی و حرفه‌ای تبدیل شود. این ارتش باید در تمام طول

سال آماده به رزم باشد و در واقع، یک نیروی نظامی دائمی

و حرفه‌ای داشته باشیم که این نیرو طبیعتا باید در نهاد‌های جدید و مدرنی مانند دانشکده‌های

نظامی آموزش ببیند.

این افراد برای آموزش علوم جدیدی که فراتر از علم جنگ هستند، به خارج از ایران سفر می‌کنند. شما می‌دانید که هزینه سفر آنها و مقرری ماهانه‌شان توسط توافقی بین عباس‌میرزا و سفیر وقت انگلستان تأمین شده بود که تمام هزینه

سفر و مقرری ماهانه‌شان توسط انگلیسی‌ها پرداخت می‌شد.

نکته‌ای که وجود دارد این است که وقتی درباره علوم جدید صحبت می‌کنیم، باید بیرسیم این کاروان برای یادگیری کدام علوم به سفر رفته‌اند.

بخشی از آنها برای یادگیری پزشکی؛ یعنی علم جدید پزشکی که با طب سنتی که ادعا می‌شد

میراثی از ابن‌سیناست، متفاوت بود. همه ما می‌دانیم طب سنتی در آن دوره، فقط نامی از ابن‌سینا داشت و به خرافات نزدیک شده بود.

ما شاهد هستیم که محمدکاظم و حاجی بابای افشار به منظور آموزش نقاشی پزشکی و داروسازی اعزام می‌شوند. نکته جالب این است

که توجه عباس‌میرزا تنها به علوم تجربی مانند پزشکی یا داروسازی محدود نبود، بلکه این علوم شامل شاخه‌هایی می‌شود که هم در زمان جنگ و هم صلح بسیار ضروری و لازم هستند و ضرورت

وجود آنها به‌شدت حس می‌شد. حتی یک نفر را به منظور یادگیری نقاشی می‌فرستند. البته باید

بگویم که ما از دوره صفوی با نقاشی اروپایی، به‌ویژه سبک‌های واقع‌گرایانه آن، آشنا بودیم

اما به هر حال چنین اقدامی توسط عباس‌میرزا صورت می‌گیرد. نکته‌ای که وجود دارد این است

که مثلا جز خود این افراد، میرزا صالح شیرازی کسی است که برای

نخستین بار ما را به‌طور مبسوط با نهادهای سیاسی غیرایرانی آشنا

می‌کند. او یکی از کسانی است که با مقرری ماهانه دولت ایران اعزام می‌شود و به منظور یادگیری علوم

جدید به خارج می‌رود. یکی از گام‌های نخستینی که این افراد

طبیعتا یاد می‌گرفتند، زبان‌های غیرایرانی بود که درپجه آشنایی آنها با علوم جدید و دنیای غیرایرانی و پیشرفت‌هایی که در آنجا صورت

گرفته بود، محسوب می‌شد.

پس می‌بینید که ما در دوره‌ای بسیار قبل‌تر از امیرکبیر، شاهد توجه به علوم جدید و احساس

نیاز نسبت به آنها بودیم اما مشکلی که در دوره عباس‌میرزا وجود دارد، این است که تلاش‌های این شاهزاده آزاده، محدود به ایالت بزرگ و مهم آذربایجان، که ولیعهدنشین است، می‌شود. با توجه به فشاری که جنگ‌های ایران و روس بر

این شاهزاده و به‌طور کلی بر اقتصاد ایران وارد می‌کند و رقابت‌های متعددی که شاهزادگان قاجاری نسبت به ولیعهد دارند و موانع ذهنی دیگری مانند موانع سنتی و مذهبی، همه اینها عباس‌میرزا را تحت فشار می‌گذارند تا به هدف

نهایی خود دست پیدا نکنند.

ما به هر حال، سنگ بنای آموزش مدرن را گذاشت و تصمیم دولت را برای هزینه کردن در زمینه آموزش مشخص کرد. در واقع، ما باید منتظر بنامیم تا این بذری که در زمین کاشته شده، پربارتر

و عمومی‌تر شود؛ سپس در دوره مظفری، ما با نهضت مدرسه‌سازی روبه‌رو هستیم که هم بخش خصوصی و هم بخش دولتی متکفل آن بودند. این روند ادامه پیدا کرد تا به دوره جدیدتر یعنی دوره رضاشاه رسیدیم که در آن دولت عهده‌دار آموزش مدرن در ایران شد. در این دوره بود که آموزش عمومی شد و در واقع همه طبقات اجتماعی، فارغ از سبک زندگی یا جنسیت‌شان، توانستند از این آموزش برخوردار شوند.

اندازه در درک او از فضای جدید و ضرورتی که نسبت به نوسازی فرهنگی احساس می‌کرد تأثیر داشت؟

در مورد میرزا تقی‌خان، سابقه زندگی او در خاندان بزرگ قائم‌مقام، به‌ویژه در نزد میرزا بزرگ و میرزا ابوالقاسم قائم‌مقام‌فراہانی، امکان آموزش سنتی را برای او فراهم کرد. این فرصتی بود که شاید برای

هر فرزند طبقه فرودستی فراهم نمی‌شد. فراتر از آن، او دارای یک استعداد ذاتی نیز بود که وقتی در کنار این تربیت و آموزش قرار می‌گرفت، به او کمک می‌کرد. در مورد سفرهایی که میرزا تقی‌خان داشت، می‌توان به سفری اشاره کرد که همراه

هیأت خسرو میرزا بعد از کشته‌شدن گریبایدوف و سفارت روسیه در ایران در سال‌های ۱۲۴۴ و ۱۲۴۵ قمری به روسیه انجام شد. در این سفر، میرزا تقی‌خان سمت دبیری داشت.

سفر دیگری که می‌توان به آن اشاره کرد، دیدار ناصرالدین‌میرزا، ولیعهد، با تزار روسیه در سال ۱۲۵۳ قمری است. در این دیدار، میرزا تقی‌خان به‌عنوان وزیر نظام ایالت آذربایجان در ایران با تزار ملاقات کرد. اگرچه شاید مجال زیادی برای گشت‌وگذار در خاک روسیه نداشت، اما این دیدار او را با آداب دیپلماتیک آشنا کرد.

اما مهم‌ترین بخش زندگی فکری امیرکبیر پیش از رسیدن به صدارت، مسأله سفارت فوق‌العاده اوست. او به‌عنوان وزیر و نماینده مختار دولت ایران در فاصله سال‌های ۱۲۵۹ تا ۱۲۶۳ قمری در منطقه ارزروم در عثمانی مشغول مذاکره بر سر یک پیمان بود که ما آن را به نام معاهده ارزروم دوم می‌شناسیم. این دوره، همنشینی با بزرگان و امکان آشنایی با خاندان‌های بزرگ را برای او فراهم کرد. علاوه بر این، تجربه عملی او در مسیر ترقی در پست‌های مختلف در ایالت آذربایجان، سابقه بسیار قدرتمندی برایش به ارمغان آورد. این تجربه، به‌ویژه در دوره صدارت که مسئولیت‌های اداری و نظامی به او واگذار شده بود، نقش بسزایی در موفقیت‌های او داشت.

اما در عین حال، نباید فراموش کنید که یک تفاوت اساسی بین امیر و سایر اندیشه‌ورزان یا اصلاح‌طلبان ایرانی در دوره قاجار وجود دارد و آن برنامه‌جامعی است که امیر درباره مسأله اصلاحات در ایران دارد. در همان فرصت کوتاهی که او به مصدر قدرت می‌رسد، اقدامات اصلاحی که انجام می‌دهد در جنبه‌های مختلف واقعا فوق‌العاده

است. هیچ بخشی از مسأله اصلاحات نیست

که نادیده گرفته شده باشد و این برنامه‌ریزی را در هیچ اندیشه‌ورز مصلح دیگری در این دوره

مشاهده نمی‌شود. یک طرح جامع اندیشیده با هوش ذاتی و شخصیتی که در طول زمان، تجربه و علم شکل گرفته، به وجود آمده است. به هر حال،

این می‌تواند تنها نتیجه آن تجربه و علمی باشد که در کنار هم در یک شرایط تاریخی بسیار مهم قرار گرفته و توانسته یک شخص اثرگذار و مرد بزرگی را در تاریخ بسازد.

* چاپ و نشر و روزنامه‌نگاری یکی از حیطه‌هایی بود که امیر کبیر به آن ورود کرد. اقدامات او در این حوزه چه بود و چه تأثیری در حوزه‌های فرهنگی داشت؟

برخلاف آنچه معمولا در ذهن عموم مردم وجود دارد که روزنامه وقایع اتفاقیه توسط امیرکبیر تأسیس شد، نخستین روزنامه ایرانی است. ما امروز می‌دانیم که روزنامه کاغذ اخبار که در سال ۱۲۵۸ قمری، یعنی در دوره محمدشاه قاجار به همت میرزا صالح شیرازی منتشر می‌شد، نخستین روزنامه فارسی‌زبان است اما روزنامه

وقایع اتفاقیه که توسط امیر منتشر می‌شد، چند ویژگی دارد که آن را برجسته می‌کند. درست است که این روزنامه یک رسانه رسمی دولتی است که توسط خود دستگاه دولت چاپ می‌شود و اخبار ایالات مختلف و فعالیت‌های دولت را اطلاع‌رسانی می‌کند و در واقع سخنگوی دولت است اما روزنامه وقایع اتفاقیه در عین حال، ویژگی‌هایی دارد که بعدها رسانه‌های دولتی ایران، چه در دوره قاجار و چه در دوره پس از آن، به آنها دچار شدند و می‌توان گفت که جزو آسیب‌های آنها محسوب می‌شود. از جمله این آسیب‌ها می‌توان به تجلیل از دولتمردان یا به نوعی تملق نسبت به کارهای آنها اشاره کرد. درحالی که ما در وقایع اتفاقیه بزرگ‌نمایی نسبت به کارهای دولت را نمی‌بینیم.

در واقع، وقایع اتفاقیه تلاش می‌کند که رسانه دولت برای مردم در اقصى نقاط کشور باشد. البته با توجه به این‌که هنوز آموزش عمومی در دستور کار دولت نیست، تعداد کمی از نخبگان، عمدتا نزدیک به حکومت، سواد خواندن و نوشتن دارند اما این اقدامات واقعا از طریق وقایع اتفاقیه به نحو صادقانه‌ای به گوش ملت می‌رسید. این روزنامه که اشتراک آن برای افرادی که از برجستگان هر ایالت بودند اجباری بود، در دوره امیرکبیر شرایط بسیار مهمی داشت تا بتواند اخبار داخلی را به اطلاع همه مردم برساند و به نظر می‌رسد می‌توانست مردم را امیدوار کند. رساله‌هایی که بعدها منتشر شد، از جمله اثر آقای سیدعلی داوود، به وضوح نشان می‌دهد که این تلاش موفق بوده و مردم توانسته‌اند تفاوت عملکرد امیر را با اقدامات دیگران تشخیص دهند.

ارکستر سمفونیک تهران روی صحنه رفت

حامد گارسچی که پیش از این در تیرماه سال ۱۴۰۱ ارکستر سمفونیک تهران را در تالار وحدت روی صحنه برده بود، در همکاری دوباره‌ای با این ارکستر، کنسرت «سرزمین‌های سپید» را با اجرای قطعاتی مشهور از موسیقی کلاسیک جهانی رهبری کرد. در این کنسرت، ارکستر سمفونیک تهران آثاری از پیتر چایکوفسکی، آرام خاچاطوریان، فکرت امیرف و ژان سیبلیوس را اجرا کرد. حامد گارسچی رهبر ارکستر و پیانیست سابقه همکاری با ارکسترهای معتبر از جمله ارکستر کنسرواتوار کلن و ارکستر جوانان وتسلار را در کارنامه کاری خود دارد.

برگزاری کارگاه نقاشی قهوه‌خانه‌ای «نقش دل»

به مناسبت میلاد حضرت علی(ع)، دومین کارگاه رایگان آموزشی آشنایی با نقاشی قهوه‌خانه‌ای با عنوان «نقش دل» در کتابخانه و موزه ملی ملک در تهران برگزار می‌شود. پس از برگزاری دو دوره آموزشی و یک کارگاه آشنایی با نقاشی قهوه‌خانه‌ای و نشست درباره این هنر در کتابخانه و موزه ملی ملک، دومین کارگاه نقش دل با محوریت اجرای تابلوی نقاشی میلاد مولی‌الموحدين حضرت علی(ع) در کعبه، دوشنبه ۲۴ دی از ساعت ۹ تا ۱۲ در پایتخت برپا خواهد شد. این کارگاه با آموزش و اجرای محمدرضا حسینی، نویسنده، پژوهشگر و نقاش قهوه‌خانه‌ای برگزار می‌شود و هنرآموزان حاضر در آن ضمن آشنایی با نقاشی قهوه‌خانه‌ای، سیر اجرا و خلق یک اثر هنری در این رشته را از نزدیک می‌بینند. با توجه به محدودیت ظرفیت پذیرش کارگاه نقش دل، حضور در آن با نام‌نویسی علاقه‌مندان ممکن خواهد بود. همچنین شرکت‌کنندگان در این کارگاه در اولویت نام‌نویسی در دوره آموزشی نقاشی قهوه‌خانه‌ای کتابخانه و موزه ملی ملک با تخفیف، قرار خواهند گرفت.

جشنواره امامت و مهدویت از ۱۳ رجب تا ۱۵ شعبان

علی سروری مجد، قائم‌مقام رئیس دانشگاه آزاد اسلامی با اشاره به این‌که جشنواره‌های امامت و مهدویت از سه سال گذشته شکل گرفته است، گفت: این جشنواره‌ها با محوریت ماه‌های رجب و شعبان، از میلاد حضرت علی(ع) تا میلاد حضرت ولی عصر (عج) برگزار می‌شوند. وی با بیان این‌که در سومین سال برگزاری جشنواره امامت و مهدویت بیش از ۵۲ هزار اثر به دبیرخانه جشنواره ارسال شد، گفت: امیدواریم این تعداد، در چهارمین سال برگزاری به سه برابر افزایش پیدا کند. این جشنواره در سه سطح دانشجویان، دانش‌آموزان و عموم مردم برگزار می‌شود. وی به برگزاری جشنواره شعر وحدت در رومیه اشاره کرد و با تأکید بر این‌که استان آذربایجان غربی رنگین‌کمان ادیان و مذاهب اسلامی است، افزود: این استان پایگاه خوبی برای شعرا و ادیباست که بتوانند در این عرصه آثار فاخر خود را در اختیار عموم مردم قرار دهند. گفتنی است: چهارمین جشنواره علمی، فرهنگی و هنری امامت و مهدویت از ۱۳ رجب تا نیمه شعبان برگزار می‌شود.

